

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. de Minister - de heer P. Heerma
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
DBOBDR/DenB/Dem

Adres

Boerhaavelaan 14
2713 HX Zoetermeer

Kantoor 079 361 77 47

E-mail nvvb@nvvb.nl

Website www.nvvb.nl

Datum 10-05-2026
Onderwerp/ons kenmerk: 2026-026
Evaluatie NVVB Gemeenteraadsverkiezing 2026

Geachte Minister,

De gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026 liggen achter ons. Namens de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB) blikken wij met trots terug op de wijze waarop de Nederlandse gemeenten dit democratische proces hebben gefaciliteerd. Het is indrukwekkend om te zien hoe de afdelingen Burgerzaken, kort na de intensieve Tweede Kamerverkiezingen van 2025, opnieuw met volledige inzet een vlekkeloze organisatie hebben neergezet.

Bovendien vervulden gemeenten tijdens deze verkiezingen voor het eerst de rol van Centraal Stembureau (CSB) sinds de invoering van de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (NPVV), wat de nodige extra uitdaging en inspanning vergde.

In deze evaluatie brengt de NVVB de ervaringen van haar leden samen, met als doel het verkiezingsproces voor de toekomst nog robuuster en werkbaarder te maken.

Nieuwe uitslagensoftware Abacus

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026 gebruikten veertien gemeenten succesvol de nieuwe software 'Abacus' als vervanging van OSV2020. De algemene stemming onder gebruikers is overwegend positief. Vooral de interface en de snelheid bij het totaliseren van stemmen vallen in de smaak. Het inrichtingsproces verliep efficiënt en de proactieve, laagdrempelige ondersteuning op locatie werd als een groot pluspunt ervaren. Kleine technische

Bank NL86INGB0000491717

Btw NL806203845B01

Kvk 40482707

'schoonheidsfoutjes' zijn door het ontwikkelteam direct opgepakt voor toekomstige versies.

De NVVB ziet twee aandachtspunten als Abacus landelijk uitgerold wordt:

1. **Geïntegreerde data-export:** De huidige omweg van EML naar CSV via externe tools is foutgevoelig. Een integrale exportfunctionaliteit binnen Abacus is noodzakelijk.
2. **Instructies:** De persoonlijke begeleiding zoals nu bij de 14 deelnemende gemeenten heeft plaatsgevonden is bij een landelijke uitrol niet mogelijk. Daarom verzoekt de NVVB om een gedegen opleidingsplan en een strategie om te komen tot een succesvolle landelijke uitrol.

Selectie niet-Nederlandse kiesgerechtigden

De selectie van niet-Nederlandse kiesgerechtigden vormt een uitvoeringstechnisch knelpunt. Hoewel de wettelijke criteria eenduidig lijken, is de vertaling naar betrouwbare selecties uit de Basisregistratie Personen (BRP) uiterst complex. Het kernprobleem is de discrepantie tussen registratie en wetgeving. De BRP registreert de feitelijke verblijfstitel (IND-gegevens), terwijl de Kieswet uitgaat van rechtmatig verblijf. Deze nuance is momenteel niet sluitend te automatiseren. Dit brengt het risico met zich mee dat stempassen ten onrechte wel of juist niet worden verstuurd, waardoor de volledigheid van de kiezerslijst niet kan worden gegarandeerd.

Om de uitvoerbaarheid te vergroten en het proces te borgen, stelt de NVVB twee oplossingen voor:

1. **Wetswijziging:** Zorg voor een betere aansluiting tussen de Kieswet en de BRP. Het advies is om uit te gaan van een geldige verblijfstitel op de peildatum, gecombineerd met vijf jaar onafgebroken verblijf.
2. **Verbeterde ketensamenwerking:** Ontwikkel een gestandaardiseerd proces in samenwerking met softwareleveranciers, de IND, de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens en gemeenten. Daarnaast is een snelle verificatieroute bij de IND nodig voor twijfelgevallen ('uitvallijsten').

Toolkit

Ter ondersteuning van de gemeentelijke uitvoering stelt de Kiesraad een Toolkit beschikbaar. De NVVB stelt vast dat de inhoud als zeer volledig wordt ervaren. Echter, door de enorme toename aan documenten, de overlap in teksten en de huidige opmaak, is het soms lastig om snel informatie te vinden in de Toolkit.

Om de Toolkit tot een nog werkbaarder instrument te maken, adviseert de NVVB:

1. **Implementatie van een zoekfunctie:** Er dient een zoekfunctie inclusief trefwoordenlijst te worden geïmplementeerd die enkel resultaten genereert binnen de context van de actuele Toolkit.
2. **Verbetering van het overzicht:** Creëer een overzicht waarin gebruikers in één oogopslag sjablonen en instructies vinden, los van de procesbeschrijvingen.
3. **Redactieslag:** Beperk de hoeveelheid tekst en voorkom overlap. Dit maakt de Toolkit overzichtelijker en sneller in het gebruik.

Modellen en processen-verbaal

De vernieuwing van de modellen is een duidelijke verbetering: ze zijn leesbaarder en voor voorzitters duidelijker om in te vullen. Om de uitvoering verder te optimaliseren adviseert de NVVB:

- **Standaard bestandsformaten:** Bied modellen aan in een standaard tekstverwerkingsformaat (zoals Word) zonder complexe grafische instellingen, zodat lokale aanpassingen mogelijk blijven.
- **Verbeterde timing:** Een late publicatie dwingt gemeenten tot ad-hoc aanpassingen in trainingen voor duizenden vrijwilligers. De NVVB vraagt daarom om een ruimere tijdlijn bij de introductie van gewijzigde modellen.

Naast deze algemene punten deelt de NVVB separaat specifieke, vakinhoudelijke verbeterpunten met de Kiesraad om via deze technische feedback bij te dragen aan de verdere perfectionering van de modellen.

Doorlooptijd beroepsprocedure Raad van State bij de kandidaatstellingsprocedure

De NVVB signaleert dat de beroepsprocedure bij de Raad van State tot logistieke knelpunten heeft geleid. Hoewel de beroepstermijn formeel op dinsdag (10 februari) eindigde, konden gemeenten op dat moment nog geen uitsluitel krijgen over eventueel ingestelde beroepen. De Raad van State gaf aan dat beroepsschriften ook vertraagd via de post binnen konden komen, waardoor pas op de maandag daarop (16 februari) definitief uitsluitel kon worden gegeven. Dit toont aan dat ook in dit proces de huidige postbezorging niet langer aansluit op de strikte termijnen en de voortgang hierdoor frustrereert. Deze verschuiving heeft directe gevolgen:

- **Drukkerijen:** Zij kunnen pas starten na definitieve goedkeuring. Omdat de zekerheid over de definitieve kandidatenlijsten uitbleef tot maandag 16 februari, konden de drukkers pas vanaf dat moment aan de slag. Deze vertraging bij het onherroepelijk vaststellen van de lijsten brengt de tijdige levering van materialen in gevaar.

- **Gemeentelijke organisatie:** Het gebrek aan tijdige informatie tot na het weekend zorgt voor onnodige stagnatie en onrust.

Experiment nieuw stembiljet

De NVVB is positief over de voortzetting en uitbreiding van het experiment met het nieuwe stembiljet. Hoewel de ervaringen in de deelnemende gemeenten overwegend goed zijn, ziet de NVVB een aantal structurele aandachtspunten.

Voorkomen ongeldige stemmen: De NVVB signaleert dat het percentage ongeldige stemmen door het kiezen van een 'te hoog' (niet-bestaand) kandidaatsnummer een punt van zorg blijft. Om de stem van de kiezer te behouden, pleit de NVVB voor een wettelijke aanpassing: een stem op een niet-bestaand nummer binnen een lijst wordt automatisch toegekend aan de lijsttrekker.

Communicatiestrategie: In gemeenten die voor de derde keer meedoen, ervaren kiezers het biljet inmiddels als 'normaal'. De sterke nadruk in de campagne op het "nieuwe" karakter wekte bij hen de indruk dat er wéér een ander model werd geïntroduceerd. Een uniforme, landelijke campagne zal naar verwachting bijdragen aan een eenduidig beeld en een (nog) beter gebruik van dit model tijdens de landelijke invoering ervan.

Productie en distributie van stembiljetten

De NVVB uit haar zorg over het feit dat er, net als bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2025, opnieuw stembiljetten van de verkeerde gemeenten zijn aangetroffen in de voorraad.

De NVVB vraagt om:

1. **Afspraken met drukkerijen:** Producenten moeten garanderen dat partijen stembiljetten strikt gescheiden blijven. De verantwoordelijkheid voor de juistheid van de levering ligt bij de producent.
2. **Verbeterde controlemogelijkheid:** Pas de opmaak van de achterzijde aan. Door het contrast te verhogen en de gemeentenaam of kieskring duidelijk te vermelden, wordt een snelle visuele controle door stembureauleden wél mogelijk.

Postbezorging en bereikbaarheid

De NVVB herhaalt haar zorgen over de kwaliteit van de postbezorging. Ondanks eerdere signalen (TK2021, GR2022, TK2023, TK2025) verliep de bezorging van

stempassen en volmachtbewijzen voor 18 maart 2026 niet optimaal. Wanneer documenten niet of te laat aankomen, wordt kiezers feitelijk hun kiesrecht ontnomen.

De NVVB benadrukt dat verkiezingspost geen reguliere zakelijke poststroom is, maar onderdeel is van een essentiële democratische infrastructuur. Gemeenten moeten nu noodgedwongen dure koeriers inzetten om de bezorging in de laatste week alsnog te garanderen.

De NVVB verzoekt de Minister om:

1. Een specifiek 'verkiezingsprotocol' met PostNL waarbij verkiezingspost een voorrangstatus krijgt, zodat de bezorging binnen de wettelijke termijnen, zoals opgenomen in de Kieswet, gegarandeerd is en niet afhankelijk is van reguliere poststromen.
2. Compensatie van extra kosten (zoals koeriers) die gemeenten maken.
3. Versnelling van de transitie naar digitale alternatieven, zoals een online portaal voor volmachten.
4. De NVVB steunt de huidige verkenning van de Kiesraad om de wettelijke termijnen in het verkiezingsproces te herzien. De huidige termijnen bieden te weinig buffer voor de complexe logistiek van nu. De NVVB pleit daarom voor een herziening van de tijdlijnen, zodat de druk op gemeenten afneemt en de kwaliteit van het proces gewaarborgd blijft.

Tot slot

De NVVB kijkt met een positief gevoel terug op de uitvoering van de gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026. De aanbevelingen in deze evaluatie zijn bedoeld om de robuustheid en werkbaarheid van het proces voor de toekomst te vergroten. Wij vragen de Minister om de gesignaleerde knelpunten nader te bezien en blijven graag nauw betrokken bij de verdere uitwerking van deze verbeterpunten.

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken

Voorzitter

